

Sibirien nästa för svenska språket

GAMMALSVENSKBY

- Finns det ett folk som älskar sitt gamla fosterland Sverige så mycket som Gammalsvenskbyborna? Det frågar sig Larissa Belej, ung ukrainsk lärarinna, som med en aldrig sviktande energi arbetar för att det svenska språket behålls i det lilla samhället i södra Ukraina.

I gamla tider var svenskan en del av vardagen i Gammalsvenskby, i läroböcker i folkskolan och i den kyrkliga konfirmationen. Trots strider och vedermödor genom nära 230 år har svenskarna i området behållit sitt språk och sina svenska seder.

Larissa Belej är en av de personer som vill kunna göra något för att språket också skall leva vidare.

- Det är viktigt för mig att kunna göra något för den äldre generationen, vilken brinner så mycket av fosterlandskärlek och som så entusiastiskt önskar få ännu starkare förbindelser med folk i Sverige.

Belej lär ut svenska och vill knäcka hotet om att svenska språket skall försvinna från Gammalsvenskby.

Själv har Larissa Belej inga som helst rötter till Sverige.

Med en nästan religiös känsla talar hon varmt om svenska språket och bevarandet av svenskheten samt den känsla som fortfarande finns i samhället för Sverige, eller Svenskland som en del äldre säger, landet långt norr på andra sidan havet.

I dag finns ett tiotal personer som helt behärskar svenskan flytande i byn, men det finns ytterligare ett antal som förstår språket.

25 svenskelever

När vi träffar Larissa Belej över en lördagslunch i Zmijivka, som byn numera officiellt heter, förstår man att verksamheten sker under mycket knappa ekonomiska villkor. Men ändå har inget kunnat ta ifrån henne entusiasmen.

Som mest uppges ett 40-tal personer, i alla åldrar ha lärt sig svenska.

- Från skolåldern och nästan upp till 100 år har eleverna varit och med varierande kunskapsnivå, berättar Larissa Belej.

Nu har hon två grupper om totalt 25 elever, vilka undervisas två dagar i veckan.

Det är sjätte året som svenskundervisningen bedrivs i byskolan, mitt i byn. Eleverna kommer även från närliggande byar, där det också finns svenskättlingar. Genom åren har nämligen svenskbyborna spritt ut sig över ett större område,

Det fanns en tid när svenskar bara gifte sig med varandra. Sedan gifte de in sig i tyska familjer i grannbyarna och därefter, med en allt mer ökande ukrainsk befolkning, blandats upp även med dem.

Språkförbud

Det började i Dagö, Estland, där de svenska förfäderna funnits sedan 1200-talet, till förvisningen 1781 till södra Ukraina. Genom alla år har det dock talats svenska.

- Intressant är att konstatera att nya generationer väljer att läsa och lära sig av de gamla, noterar Larissa Belej.

Det fanns dock en tid då det inte var självklart att tala svenska öppet. Under Sovjettiden sågs svenskan som något farligt, då Gammalsvenskbyborna utsattes för förföljelse. Alla främmande språk, som få förstod vid sidan av ryskan, betraktades med stor misstanke. Stalin lät rensa ut flera av byborna. De skickades till arbetsläger eller i fängelse.

De äldre i byn minns att folk, under den ryska tiden, kunde ropa fascist efter de om de talade svenska öppet.

Pratades svenska och man blev angiven, ja, då var det oftast en enkelbiljett till Sibirien.

- Säkrast var att inte tala svenska, annat än inomhus i hemmen, berättar Larissa Belej.

Det rådde faktiskt under en lång tid språkförbud.

Larissa Belej, lärare i svenska och engelska, skaffade sig svenskkunskaperna på egen hand. Hon talar i dagen alldeles utmärkt svenska. Belej berättar att hon under sin fortsatta utbildning varit i Sverige för fördjupning. Bland annat under en tre veckor lång sommarkurs i Sundsvall.

- Det är väl inte så långt från Piteå, säger hon och fortsätter:

- Det var svenskarna i Gammalsvenskby som påverkade mig att studera svenska. I dag finns här en stark längtan tillbaka till sina språkliga rötter och till kulturgemenskapen med Sverige, som de alltid hört talas om.

Intresset för svenska språket har för övrigt smittat av sig till hennes två söner, som tidigare deltagit i utbildningen.

- Svårare har det varit att intressera maken, säger hon med ett leende.

Bland de med svenska rötter, som studerat i Gammalsvenskby, är en flicka som vill bli journalist. Hon fördjupar nu sina journalistkunskaper vid universitet i Cherson och vill gärna komma till Sverige för att bygga vidare på sina kunskaper.

Jan Lundquist
jan.lundquist@pitea-tidningen.se
0911-645 24
Publicerad 29 september 2011